

Oğunc olmasına baxmayaraq, musiqi sahəsində artıq bir neçə böyük uğura imza atıb. Boston, Nyu-York, Melburn kimi şəhərlərdə keçirilən nüfuzlu beynəlxalq musiqi festivallarının qalibi olub. Təhsilinin magistratura dərəcəsinə ABŞ-ın Manhattan Konservatoriyasında, doktorluq dərəcəsinə isə Sinsinnati Universitetində yiyələnib. O, hazırda Sinsinnati Universitetində bəstəkarlıqdan və Şərq musiqi tarixindən dərs deyir. "Aydın yol" qəzeti gənc bəstəkar Türker Qasımzadə ilə müsahibəni təqdim edir. Qeyd edək ki, Türker mərhum şair Qasım Qasımzadənin nəvəsi, dinşünas-alim, şair Nəriman Qasımoglundun oğludur.

- Türker müəllim, əvvəlcə zəhmət olmasa, özünü haqqında məlumat verin. Sizi Bakı Musiqi Akademiyasından nüfuzlu Amerika universitetinə apararıq uğurdan danışdıq...

- Bakı Musiqi Akademiyasını böyük orkestr üçün yazdığım iki simfoniya və balet süitəsi ilə bitirərək sənədlərimi və əsərlərimi Amerikanın ən nüfuzlu konservatoriyalarından birinə - Nyu-York şəhərində yerləşən Manhattan Musiqi Məktəbinə yolladım. Onlardan təhsilimi bu musiqi təhsili ocağında magistratura dərəcəsinə davam etdirmək üçün dəvət aldım. Magistraturada oxuyarkən müasir musiqi sahəsində kifayət qədər tanınmış isimlərdən biri, alman əsilli bəstəkar Reiko Fuetinğin sinfində bəstəkarlıq, ABŞ-ın görkəmli bəstəkarlarından olan Nils Vigelandın sinfində isə nəzəriyyə dərsləri keçdim. Magistratura təhsilimi başa vurduqdan sonra bəstəkarlıq üzrə doktorluq dərəcəsinə, yəni Musiqi Sənətləri Doktoru dərəcəsinə yiyələnək üçün sənədlərimi və əsərlərimi ABŞ-ın Ohayo Ştatında yerləşən Sinsinnati Universitetinə yolladım. Burada isə ABŞ-dakı müasir musiqi sahəsində xeyli məşhur isimlərdən olan Mara Helmuth, Michael Fidaydan bəstəkarlıq dərsləri aldım və 2014-cü ildə, nəhayət ki, Musiqi Sənətləri Doktoru dərəcəsinə yiyələndim.

- Amerika universitetində bəstəkarlığın, musiqinin sirlərinin tədrisi məsuliyyətindən danışsaq...

- Doktorluq təhsilimi davam etdirərkən Sinsinnati Universitetində professor assistenti qismində bəstəkarlıq və elektron musiqi dərslərini tələbələr üçün tədris etdim. Doktorluq dərəcəsinə alandan sonra isə bir il həmin universitetdə müəllim kimi fəaliyyətimi davam etdirərək, Orta Şərq Musiqisi fənnindən də dərs keçdim. Məsuliyyət anlayışı hər sahədə vacibdir, xüsusən də tədrisdə. Tələbkar və diqqətçil amerikalı tələbələrə işləməyin məsuliyyəti çox yüksəkdir.

- Pianonun dilləri, o dillərdən çıxan musiqi ilə kainatı qucaqlamaq mümkündürmü?

- Poeziya ilə musiqi hər zaman iç-içədir. Bu birgəlik haqqında məşhur bəstəkarların, filosofların sözlərini xatırlamaq olar. Biz isə məşhur rus şairi Osip Mandelştamın "Silentium" şeirindəki misrəni xatırlayaq: "ey söz, musiqiyə qayıt". Poeziyanın musiqiyə çevrilməsi mümkündürsə,

Aydın müəllimdən aldığım bəstəkarlıq dərslərinə görə özümü çox şanslı hesab edirəm. Bu bəstəkarlardan dərslər almaq şərfi mənə onların yaradıcılığı ilə tanış olmaq, həm də Azərbaycan musiqisinin çox önəmli səhifələrini təhlil etmək imkanı yaratdı.

Azərbaycan bəstəkarlıq məktəbi dünyadakı inkişaf tempi ilə ayaqlaşma bilirmi - sualına cavabım isə birmənalı deyil. "Ayaqlaşma bilirmi" cavabı versəm, Ayaz Qəmbərli, Səid Qəni, Tahir İbşov, Firudin Allahverdinin haradan yetişdiyini sualı ilə üz-üzə qalacağam.

- O qapıları hansı üsullarla açmaq olar?

- Sosial şəbəkələri, mətbuatı izləmək, internetdə Google və digər axtarış sistemlərindən istifadə etməklə.

- Niyə, indiyə qədər "musiqi nədir" sualına hələ də konkret cavab verən yoxdur?

- Bu suala riyazi konkretliklə səciyyələnən cavab "həyat nədir", "poeziya nədir" suallarına cavab qədərincə mümkünsüzdür və doğru olmazdı. Qədim yunan sözü kimi qələmə verilən "musiqi" sözü "muzalar Sənəti" kimi qəbul olunsada və bu suala musiqi tarixində, demək olar, hər bəstəkarın öz cavabı olsa da, gələn, bu sözün Oksford Lüğətindəki açıqlanmasına üstünlük verək: "Musiqi - insanın, musiqi alətinin, yaxud eyni zamanda hər ikisindən ibarət səslərin elə bir şəkildə birləşməsidir ki, bu birləşmə formanın, harmoniyanın və emosional ifadənin gözəlliyini özündə ehtiva edir."

- Bir az absurd dünyaya varaq: piano ifa edən zaman gözlərinizin qarşısında açılan tablolu bizim üçün rəsvir edin. Təbii ki, bu, musiqidən musiqiyə dəyişir. Amma siz nümunə olaraq birini deyiniz...

- Yaradıcılıq mətbəxinin detallarını bölüşməyi doğru hesab etməsəm də, deməliyəm ki, gözlərim qarşısında hər hansı bir tablunun açılmasını müşahidə etməmişəm. Yaradıcılığın mahiyyətində meditativlik və güclü konsentrasiya olduğundan, çox güman ki, bu tablo yalnız ağ vərəqdən ibarətdir. Dinləyicilərin isə musiqi dinlərkən gözlərinin qabağına hansısa səhneləri gətirmələrinə çox təbii yanaşıram.

- Ədəbiyyatla, fəlsəfə ilə musiqinin əlaqəsindən danışsaq. Sizcə, hansı müəlliflərin romanları, hansı filosofların əsərlərinə həmişə estetik musiqi kimi baxmaq olar?

- İstənilən kompozisiyada forma, dramaturgiya elementlərinin təzahürünü musiqidə görmək və ya bu prosesi tam tərsinə də müşahidə etmək olar. Fransız simvolist şairi Stefan Mallarmenin "Favnın gündüz istirahəti" adlı mətninə eyniadlı musiqi əsəri yazan impressionist bəstəkar Klod Debussy, premyera baş tutandan sonra şairdən belə bir məktub almışdı: "Konsertdən çıxdım, çox təsirlənmişəm. Sənin mətninə verdiyin musiqi illüstrasiyası yazdığım ilə yalnız o mənada dissonans təşkil edir ki, sənin musiqinin incəliklə, zənginliklə, hissiyyatla mətndən daha da dərinə, nostalji və işığın içində doğru gedir." Doğrusu, intellekti artırmaq üçün xeyli oxunmalı müəlliflər var, istəməzdim, burada bir siyahı səsləndirirəm. Üstünlük verdiyim müəlliflərlə maraqlanan oxucularınızla isə ayrıca olaraq bu barədə şəxsən ünsiyyətə açığam.

- Türker müəllim, sonda gələcək planlarınızdan danışardız...

- İyul ayının sonlarına qədər bu il müxtəlif səpkili əsərlərimin son redaktə işlərini başa çatdırmaq, gələn aylarda isə böyük orkestr üçün bir əsər üzərində işləməyi planlaşdırmışam.

Elmin NURİ

"Yaradıcılıq mətbəxinin detallarını bölüşməyi doğru hesab etmirəm"

deməli, musiqi ilə kainatı qucaqlamaq da mümkündür.

- Şərq musiqisindəki mistikanı, irrasionallığı pragmatik Avropa və ABŞ insanı necə qəbul edir?

- Nəzərə alsaq ki, musiqi, ümumiyyətlə, bu anlayışların vəhdətindən ibarətdir, belə bir fikrə gəlmək mümkündür ki, musiqi haqqında Şərq-Qərb tipli fərqləndirmələrin özü mahiyyət etibarilə şərtdir. İnsan qulağı 20 herz səs tezliyi ilə 20000 herz səs tezliyi arasında ki bütün tezlikləri eşitmə qabiliyyətinə malikdir. Qeyd etdiyim bu tezliklərin sahəsi yuxarıdan və aşağıdan azacıq daraldığı halda isə insan qulağı, ümumiyyətlə, narahat olmur, yəni normal qəbul edir.

- Azərbaycanda Xəyyam Mirzəzadə, Aydın Əzimov kimi bəstəkarlardan dərs almırsınız. Burada ki bəstəkarlıq məktəbi musiqinin dünyadakı inkişaf tempi ilə nə dərəcədə ayaqlaşma bilər?

- Qeyd etdiyiniz siyahıya dünyasını çox erkən dəyişmiş gözəl bəstəkarımız İsmayıl Hacıbəyovu da əlavə edərdim. Qələm tutmağı öyrədən ibtidai sinif müəlliminə necə münəddarlıq hissi keçiririksə, eləcə də, Xəyyam müəllimin ilk yaradıcılıq addımlarını professional tərzdə yönəltməsi, məndə ona qarşı məhərrəm duyğular yaşadır. İsmayıl müəllimdən,

Bu suala "daha çox şəxsi motivasiyaları və "məktəbdən xaric oxu" hesabına yetişdilər", cavabı verməli olsam, o halda da məcburam deyim ki, hazırkı bəstəkarlıq məktəbi nəticə etibarilə dünyadakı inkişaf tempilə ayaqlaşma bilirmi. Hər bir halda, bizlər, Azərbaycan bəstəkarlıq məktəbinin yetirmələri, dünya musiqisinin inkişaf tempi ilə nə qədər ayaqlaşma bilsək də, heç şübhəsiz, yaxşı anlayırıq ki, hər iki konservatoriyamızda bəstəkarlıq dərsləri keçən fakültələri tamamilə yenilənməli, dəyişməlidir. Konservatoriya siniflərində rus bəstəkarı Prokofyevi, macar bəstəkarı Bartoku müasir bəstəkarlar kimi qələmə verən müəllimlərin yerini, əlbəttə, yeni təfəkkürlü şəxslər, dünya musiqisinin ən yeni istiqamətlərindən məlumata olan müəllimlər tutmalıdırlar.

- Sizcə, Azərbaycanda akademik musiqinin geniş kütlələrə açılan qapıları nə üçün qıfıllıdır?

- Akademik musiqi, ümumiyyətlə, geniş kütlələr üçün nəzərdə tutulmur. Əyləncə xüsusiyyəti olmayan xali olduğu üçün belə musiqi əsasən intellektual dinləyiciyə hesablanır. Bu musiqinin qapıları isə dinləyicilərin üzünə hər zaman açıq olub. Arzu edərdim ki, oxucularınızın hər biri öz-özünə bu sualı versin: dünyanın məşhur musiqiçilərinin, bəstəkarlarının qatıldığı Qara Qarayev müasir musiqi festivallarında dinləyici kimi iştirak edibmi?

